

ZESTAW IV

1 czytanie: Iz 52, 13—53, 12; „W Jego ranach jest nasze zdrowie”.

Psalm Responsoryjny: Ps 30, 2 i 6. 12—13. 15—16. 17 i 25 (Lec. II, s. 224).

R.: Ojczy, w Twe ręce składam ducha mego.

2 czytanie: Hbr 4, 14—16. 5, 7—9; „Stał się sprawcą zbawienia wiecznego dla wszystkich”.

Śpiew przed Ewangelią:

Jezusowi Chrystusowi, który przez swą krew uwolnił nas od naszych grzechów * Jemu chwała i moc po wszystkie czasy.

Ewangelia: J 20, 19—31; „Abyście życie mieli”.

ZESTAW V

1 czytanie: Lm 3, 17—26; „Nadzieja w Bogu”.

Psalm Responsoryjny: Ps 24, 4bc—5ab. 8—9 i 14 (por. Lec. I, s. 264).

R.: Do Ciebie, Panie, wnoszę moją duszę.

2 czytanie: Rz 8, 18—39; „Nadzieja stworzenia i synów Bożych”.

Śpiew przed Ewangelią:

Nabierzcie ducha i podnieście głowy * ponieważ zbliża się wasze odkupienie.

Ewangelia: Mt 24, 37—44; „Czuwajcie i bądźcie gotowi”.

(podał do druku O. F. Malaczyński, OSB)

Ks. Jan Szlaga

ZMARŁ CHARLES HAROLD DODD

21 września 1973 r. zmarł w Oxfordzie C. H. Dodd, jeden z najślawniejszych współczesnych biblistów angielskich, którego dzieła wielokrotnie wydawano i przekładano na języki obce. Zrazu pochłonięty problematyką języka greckiego Septuaginty i Nowego Testamentu, większość swych późniejszych prac poświęcił zagadnieniom egzegetycznym i teologicznym Nowego Testamentu¹.

¹ Wiele danych biograficznych i bibliograficznych Dodda (do 1954) podaje *The Background of the NT and its Eschatology* (Studies in Honour of C. H. Dodd, red. W. D. Davies, D. Daube), Cambridge 1964, XI—XVIII; krótką charakterystykę działalności Dodda zob. J. A. T. Robinson, *Theologians of our Time* (XII), C. H. Dodd, ExpTim 75 (1963—64) 100—102.

Urodził się 7 kwietnia 1884 r. we Wrexham w Nowej Walii. Studiował najpierw filologię klasyczną (1902—06) na uniwersytecie w Oxfordzie, po czym w r. 1907 zajął się w Berlinie badaniem zbiorów numizmatycznych z epoki cesarstwa rzymskiego, w latach zaś 1907—11 studiował epigrafikę wczesnochrześcijańską w Magdalen College w Oxfordzie. Studia teologiczne (1908—11) odbył w Mansfield College w Oxfordzie. Dwukrotnie (1912—15 i 1918—19) pełnił funkcję duszpasterskie w Niezależnym Kościele Kongregacjonalistów w Warwick. Zaangażowanie duszpasterskie w nauczanie Biblii sprawiło, że Dodd poświęcił się głębszym studiom teologii Nowego Testamentu. Wtedy też jako następca J. Moffatta zaczął w 1915 r. wykładać filologię grecką i egzegezę Nowego Testamentu na uniwersytecie oxfordzkim. Następnie w latach 1930—35 był profesorem (tzw. Rylands Professor) krytyki i egzegezy biblijnej na uniwersytecie w Manchesterze, a teologii biblijnej w latach 1936—55 na uniwersytecie w Cambridge. Tuż po II wojnie światowej został powołany (1946) na członka British Academy. Od 1950 r. kierował pracami nad nowym angielskim przekładem Biblii; powierzono mu to zadanie zarówno ze względu na jego kompetencje naukowe, jak i dlatego, by w ten sposób złożyć hołd wielkiemu uczonemu. Od 1955 był na emeryturze; nie zerwał jednak ani z pracą naukową, ani z działalnością publicystyczną czy popularyzacyjną. Współ z T. W. Mansonem był w ostatnich dziesięcioleciach jednym z najaktywniejszych działaczy *Studiorum Novi Testamenti Societas*.

Poza wieloma uniwersytetami angielskimi wykładał także za granicą, m. in. w Cambridge Mass. (1938), w Nowym Yorku (1938, 1950), w Uppsali (1949), Princeton (1950). Nadano mu wiele tytułów honorowych, m. in. doktorat h.c. uniwersytetu w Strasburgu, honorowy doktorat teologii uniwersytetu Harvard i w Oslo, tytuł honorowego profesora na Jesus College w Cambridge i na uniwersytecie w Oxfordzie po przejściu na emeryturę.

Pierwszą pracą naukową *The Samians at Zancle-Massana* opublikował w 1908 r. (*The Journal of Hellenic Studies* 28 [1908] 56—76), po czym jeszcze kilka następnych publikacji poświęcił także zagadnieniom filologii klasycznej. Pierwsze zaś prace teologiczne zaczęły się pojawiać w okresie jego duszpasterzowania w Warwick, pisane z myślą o przybliżeniu Biblii dzisiejszemu człowiekowi. Już wówczas dał się poznać jako uczony, który potrafi łączyć wiedzę filologiczną z poszukiwaniami egzegetycznymi. Interesował go także historyczno-psychologiczny kontekst działalności autorów ksiąg biblijnych. Wyniki swych badań zawarł w *The Meaning of Paul for Today* (London 1920), w komentarzu z serii Moffatt-Bible *The Epistle to the Romans* (London 1932) oraz w ogłoszonych drukiem w kilka lat później odczytach i konferencjach dla młodzieży akademickiej — *The Bible Today* (Cambridge 1946).

Owocem jego filologiczno-egzegetycznych poszukiwań było dzieło *The Bible and the Greeks* (London 1935). Doświadczenia tu nabyte przeniósł głównie na teren egzegezy pism Janowych — Ewangelii i Listów (*The First Epistle of John and the Fourth Gospel*, BJRL 21 [1937], *The Johannine Epistles*, London 1946)². Ewangelia Jana, zdaniem Doda, nosi bardziej znamiona środowiska hellenistycznego niż semickiego, natomiast Listy Jana zdradzają raczej koloryt semicki; nie mogą zatem — Ewangelia i Listy mieć jednego autora³. Czwarta Ewangelia jest bardziej

² J. Jeremias, RGG II 214—215.

³ W. G. Kümmel, *Die exegetische Erforschung des Neuen Testaments in diesem Jahrhundert*, w: *Bilanz der Theologie im 20. Jahrhundert* (red. H. Vorgrimmler, R. V. Gucht), Freiburg im Br 1969, II, 305, 347; tenże, *Das Neue Testament im 20. Jahrhundert*, Stuttgart 1970, 60.

teofanią Jezusa aniżeli jego historią. Teologiczne spojrzenie Dodda w tych dziełach wywarło wielki wpływ na pogłębienie religijności angielskiej⁴.

Z uczonych angielskich Dodd najgruntowniej zajął się stosowaniem *Formgeschichte*⁵. Zwrócił przy tym szczególną uwagę na rekonstrukcję najpierwotniejszej wersji przypowieści Jezusa (*Parables of the Kingdom*, London 1935) — dzieła, które później pod nazwą poszukiwania *ipsissima verba Jesu kontynuował* J. Jeremias. Drugim interesującym Dodda zagadnieniem z zakresu Kościoła czasów apostołskich była struktura kerygmatu, którą scharakteryzował za pomocą dwóch sprzęgniętych członów: zdarzenie — zobowiązanie. Ze zdarzenia np., że Jezus żył, umarł i zmartwychwstał, płynnie zobowiązanie — rozmaicie formułowane, ale zawsze domagające się konkretnej i pozytywnej odpowiedzi: nawróćcie się, wierzcie, dajcie się ochrzcić. Kerygmat pierwotnego Kościoła był zatem, zdaniem Dodda, nieustannym ukazywaniem Jezusa jako tego, w kim skupiły się wszystkie moce Boga, skierowane ku stworzeniu nowego człowieka. By więc dostrzec istotę kerygmatu apostołskiego, należy zarzucić suchą analizę pojedynczych tekstów biblijnych, a rozpatrywać je zawsze w kontekście konkretnych wydarzeń z życia Jezusa (*The Apostolic Preaching and its Developments*, London 1936). Wtedy Dodd wypracował również własną koncepcję teologii biblijnej, widząc Nowy Testament jako eschatologię urzeczywistnioną (realized eschatology) w przeciwieństwie do poglądów A. Schweitzera, ujmującego Nowy Testament jako oczekiwanie na rychłą paruzję i urzeczywistnienie się apokaliptycznych perspektyw Jezusa⁶.

Dzięki kontaktom ze środowiskiem uczonych żydowskich, zwłaszcza zaś z D. Daubem, zajął się badaniem semickiego kolorytu pism Nowego Testamentu. Nawiązując do swych dawnych zainteresowań Ewangelią Jana, zajął się nią ponownie, tym razem pod kątem widzenia badań egzegety-semitologa. Powstały wówczas prace: *The Interpretation of the the Fourth Gospel* (Cambridge 1953) i *The Historical Tradition in the Fourth Gospel* (London 1963).

Powiązaniu Nowego Testamentu ze Starym Przymierzem poświęcone były dwie inne prace: *Gospel and the Law of Christ* (Cambridge 1947, 1965⁷) oraz *According to the Scriptures* (London 1952). To ostatnie uważa się za jedno z najważniejszych dzieł Dodda, będące najbardziej oryginalną i najciekawszą książką, jaka z zakresu problematyki nowotestamentalnej ukazała się na przestrzeni ostatnich lat⁷. We wstępie do niej Dodd stwierdził: „Studium historyczne z zakresu teologii Nowego Testamentu, o ile ta ma się różnić od teologii dogmatycznej albo systematycznej, nie może uniknąć spotkania z trudnym problemem określenia dokładnego punktu, w którym zaczyna się rozwój koncepcji zanotowany w pismach nowotestamentowych. Najodpowiedniejszą metodą do sprostania temu zadaniu wydaje się być wyodrębnienie w materiale nowotestamentowym tych elementów, które bardzo rozproszone, mogą być uważane za części podstawowej tradycji powszechnej, w której takie elementy musiały zna-

⁴ V. Schurr, *Pastoraltheologie im 20. Jahrhundert*, w: *Bilanz*, dz. cyt., III, 396.

⁵ L. Klein, *Anglikanische Theologie im 20. Jahrhundert*, w: *Bilanz*, dz. cyt., II, 135; W. G. Kümmel, dz. cyt., 327.

⁶ W. D. Davies, dz. cyt., III; W. G. Kümmel, dz. cyt., 333; L. Klein, dz. cyt., 135; R. F. Berkey, *Realized Eschatology and the Postbultmanians*, *ExpTim* 84 (1972) 72—77.

⁷ W polskim przekładzie ukazał się z niewielkimi skrótami IV rozdział z tej książki zatytułowany *Prawo Chrystusa*, w: *Biblia dzisiaj* (red. J. Kudasiewicz), Kraków 1969, 284—298.

leżć swoje słuszne uwypatnienie i miejsce”⁸. Uważał zatem, że dla właściwego zrozumienia pism NT rzeczą nieodzowną jest wyjaśnienie, jak ST został wykorzystany dla przybliżenia wiernym kerygmatu chrześcijańskiego w najstarszym okresie działalności Kościoła i to w tych kręgach, które wywarły swój olbrzymi wpływ na całą myśl chrześcijańską⁹.

Równoległe z pracami egzegetyczno-teologicznymi, a od przejścia na emeryturę niemal wyłącznie, pracował nad nowym przekładem Biblii na język angielski, trzymając się zasady, że musi to być język współczesny, a przy tym dostojny i piękny. Przekład był gotowy po kilkunastu latach pracy w 1970 r. (*The New English Bible*, London 1970)¹⁰.

Obszerną bibliografię Dodda, z której podano tylko pozycje najważniejsze, zamyka *The Founder of Christianity* (New York 1970). Zawarł w nim Dodd znakomitą syntezę współczesnej wiedzy o Nowym Testamencie — związanych z nim zagadnień historycznych, krytyki tekstu i interpretacji teologicznej. Długoletnie doświadczenie autora jako historyka i egzegety, decydujące o jego wyjątkowej kompetencji naukowej, sprawiło, że krytyka uznała to dzieło za Summa neotestamentaria.

Ogromny wkład C. H. Dodda w dzieło rozwoju współczesnej bibliistyki jest niezaprzeczalny. Był uważany za uczonego cieszącego się największym autorytetem w świecie anglosaskim (co jego studenci strawestowali następująco: „będziesz miłował Pana Dodda swego”). Liczne były uniwersytety, które zapraszały go, jeszcze nawet w ostatnich latach życia, z wykładami, zawsze żywymi i interesującymi. W. D. Davies napisał o nim we wspomnieniu pośmiertnym, że cały świat uznawał Dodda za jednego z najbardziej twórczych i wpływowych myślicieli epoki współczesnej¹¹.

Lublin

KS. JAN SZLAGA

Ks. Jan Kowalski

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO TOWARZYSTWA TEOLOGICZNEGO W KRAKOWIE W ROKU 1973

W roku 1973 kierownictwo Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie spoczywało w rękach nowego, wybranego przez walne zebranie prezesa ks. prof. dra Bolesława Przybyszewskiego, który objął je po siedmioletnim, nieprzerwanym prezesowaniu ks. prof. dra Władysława Smereki. Funkcję wiceprezesa pełnił w dalszym ciągu ks. dr Andrzej Bóber SJ, sekretarza ks. dr Jan Kowalski, a skarbnika ks. mgr Mieczysław Piłat SDB. Zgodnie ze statutem praca Towarzystwa kształtowała się wielokierunkowo i wieloaspektowo. Obejmowała ona akcję odczytową na comiesięcznych zebraniach zwyczajnych oraz w sekcjach poszczególnych dyscyplin teologicznych i wreszcie w sekcji wydawniczej.

⁸ Cytuję za wydaniem włoskim: *Secondo le Scritture*, Brescia 1972, 9.

⁹ Tamże, 26.

¹⁰ Por. pierwsze bardzo pozytywne recenzje: F. F. Bruce, *The New English Bible*, *Christianity Today* 14(1970) 384—387; B. M. Metzger, *The New English Bible 1970*, *The Princeton Seminary Bulletin* 63 (1970) 99—104.

¹¹ W. D. Davies, *In memoriam Charles Harold Dodd, 1884—1973*, NTS 20 (1974) I.